

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Minden pénz a lelkészi hivatal címére küldendő.

Megjelenik havonként.

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS

Előfizetési ára:

Egy évre . . . . . 100 kor.
Egyes szám ára: 10 korona.

Torda: 1568. HATÁRKÖVEK Pozsony: 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezekben a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

Betlehem.

„Látták az én szemeim
az Üdvözítőt”.
Lukács ev. II. 30.

Jól ismert igaz történet. Régi; és mégis mindig új. Mintha most — a mi szemünk előtt — menne végbe az a jelenet, amely új képet adott a világnak. Kövessük hát mi is áhítatos lélekkel a szent családot! Az édes Anya, a kiállott fájdalmak után, örvend; mert az Élet mosolyog előtte a jászolban. Az édes Apa gondterhelt homlokán simit egyet; hiszen idővel ez a gyöngye gyermek munkatársa lesz neki a műhelyben. Az isteni kegyelem csillagot gyújt az éjszakában; s annak ragyogó sugarával messze földről odahívja a bölcsöket, hogy a csecsemőtől tanulják meg azt a nagy igazságot, amit a tudósok elől elrejtett. Ez a tanulság megér minden aranyát. Megéri a drága illatszereket, amiket magukkal hoztak. Hát az angyali sereg mit csinál? Hirdeti a nagy örömet, amely az egész népnek öröme lesz. Nosza, pásztorok, ti a szabad mezőnek királyai, ébredjétek ti is. Jertek a kis gyermekhez. Hozzatok neki ajándékba szép, szalagos báránykát: hiszen egykor ő is ártatlan áldoat leend. Ez az ő jelképe. Örök symboluma a jámborságnak és a hűségnek. — És te, reszkető aggastyán, galambősz fejjel, mire vársz még, mielőtt elbocsátana az Úr tégedet? Mire vársz még a templom csarnokában? Húzd ki magad. Tipegő lépteidet gyorsítsd meg. Eredj elébe! — Látod, most hozzák azt, akit te annyira vártál. Most hozzák a te népednek szabadítóját. Most hozzák az Üdvözítőt. Vedd karjaidba őt. Imádkozz érte. És amint nevet adnak neki — Jézusnak nevezik — hajtsd meg a térdedet, és borulj le az isteni kegyelem nagysága és mélysége előtt. Ez a gyermek Isten fia. Te is az voltál. Én is az vagyok. Az ő lelke vezérel bennünket minden dolgainkban.

„Látták az én szemeim az Üdvözítőt”. Látták. Most is látom, amint együtt vannak ismét az egyszerű názárethi kunyhóban — apa, anya, gyermek; s fölöttük égi fényben tündököl a jóságos isteni Gondviselés. Akkor is, mint most, várták, várva-várták az emberek a megváltást. Ez az egy család legalább átélte, helyettünk is át-meg átérezte a szabadulás édes örömet. S megszabadult rendre a pólya kötelekeiből a kis gyermek is. Csöntörgő lépteivel, hol megvidámitotta, hol aggodalomba ejtette a szent örömtől repeső anyai szívet. A játék is komoly valóság volt neki; hogy majdan játszva diadalmaskodjék az élet dicső nehézségein: a holnap gondján, a mai nap keservén. Látom, most is látom, amint versenyt fut, viaskodik a kis pajtásokkal, testvérkéivel s a szomszéd-gyerekekkel. Mindenben ő az első. Ha iskolásdit játszanak: ő a tanító bácsi. Ha törvényszéket: ő a bíró. Ha juhosdit: ő a jó pásztor. Ha kórházat: ő az orvos. Ha templomosdit: ő a főpap Melkizédeknek rendi szerint. Hogy a pajtásoknak örömet szerezzen, sárból-napsugárból gyűr apró csibéket, kontyos pacsirtákat. Rájok lehell, s azok megelevenednek, ide-oda járnak-kelnek, röpködnek s énekszóval dicsőítik a teremtés Urát. . . . De a játéknak hamarosan vége van. És a kis gyermek már apja műhelyében forgatja a szerszámokat. Fúr-farag-gyalul-ácsol-kalapácsol. Keze alól egymásután kerül ki mindenféle jó és hasznos dolog. S amikor rendes napi munkáját bevégezte már, lágyan ringó bölcsöket csinál, hogy a világ nyomorultjainak ne kelljen, hozzá hasonlóan, jászolban feküdniök. És amikor nem látja senki, még az édes Apa sem, — titokban furcsa vázat, állványt — keresztet — ácsol. Az állvány töve éppen beleillik a Koponyahegy gödreibe; teteje pedig a sarkcsillagra támaszkodik. Ez az igazi Jákob laj-

torjája. Az égbe jutni ma is csak ezen át lehet. A keresztbe illesztett rúdnak egyik vége Nyugatra, a másik Napkeletre mutat... Kér, könyörög, vonz, int, fenyeget, dorgál, hogy értsük meg, becsüljük meg és szeressük egymást, amíg nem késő. Próbálgatja, csakúgy a földön szépszerivel, hogy milyen fekvés esik rajta... Biz' a nem valami kényelmes nyoszolya; de hát, előre bátran; mert „aki én utánam akar jönni, az tagadja meg magát és vegye fel az ő keresztjét és úgy kövessen engemet...” És amiről álmodott, bételjesedett. Consummatum est... Jászolban született. Kereszten halt meg. Halottaiból feltámadott.

Ott, ahol született, Bellehembben gyönyörű templom emelkedik a hajdani istálló fölött. Ott, ahol meghalt, a feltámadás székesegyháza áll Jeruzsálemben... Mikor fogunk bazilikát emelni a názárethi műhely fölé?... Ez a vezércikk legyen az első téglá a jövő nagy alkotáshoz. Jövel, Uram Jézus, dolgozzunk együtt!!... Szerkesztő.

Jelige.

(H. B. Carpenter.)

Isten országa eljő nemsokára.
És alkotmánya lesz — a szeretet:
A szív parancsa... S nem a Hiszekegy.
E jeligével lép be kapuján;
És ott nem kérdi soha senki többé:
„Mit is hiszel?” — Csak ezt: „Szeretsz-e még?”
És az oltárnál bátran-boldogan
Felzúg a chorus: „Szeretlek, Uram!
Szeretlek, édes Istenem!” — Hited
Megtart; őrizd Reményed horgonyát;
De lelked üdve egy — oh egy csupán:
Az életadó, áldott Szeretet. P. b.

Ima.

(Angolból.)

Életnek és világosságnak Istene, szent Atyánk! Áldjuk a Te nagy nevedet e szép napon örök jóvoltodért. Jóvoltod bizonyága, hogy elküldötted mihozzánk a Te szent Fiadat. Elküldötted a gyermekekhez, hogy ölébe vegye, és megáldja őket. A szomorodott szívűekhez, hogy azokat megvigasztalja. S magához ölelje az egész emberiséget. Áldunk Téged a kegyelemért, hogy boldog otthont nyújtottál neki itt a földön. Ifjúságában mellette állottál és gondoztad, hogy lelki ereje, szívósága és tiszta jelleme által tanítómesterünk legyen; s a népek millióinak ihletett vezére. Oh, mily boldog volt ő, amikor a Te ügyedet szolgálta, a Te szent akaratodat teljesítette. Engedd, oh jó Atyánk, édes Istenünk, hogy ebben is, mint mindenekben, az ő példáját kövessük, s legyünk az ő hűséges tanítványai. Most is, amikor itt van megint az ő születésének ünnepe, ami édes-bús magyar karácsonyunk, jusson eszünkbe mindaz, amit ő tanított: a szent öröm és lelkesedés, amellyel bétöltötte az emberi sziveket. Az ő nyomdokaiban haladva, igyekezzünk mi is megédesíteni azoknak életét, akikkel a Te atyai Gondviselésed a mi sorsunkat egybekötötte. Odakünn tombolhat a tél viharja; de a mi házi tűzhelyünk mellett uralkodják a béke és a boldogság. Áldd meg, oh Uram! a szegényeket, a szerencsétleneket. Minket pedig tégy eszközeivé a Te gyógyító irgalmasságnak, hogy fölemeljük az elesettet, és megvigasztaljuk a bánkódót: ki-ki a maga módja és tehetsége szerint. A Te szent egeidből lágyan, selymesen hull alá a gyönyörű szép, tiszta hó; fehér szemfedőjével bétakarja az elárvult földet: így borítsa bé, így ruházza fel a

mi szegény szívünket is jámborság, hűség, lelki tisztaság, égi szeretet... Magunkat és kedveseinket a Te oltalmadba és kegyelmedbe ajánljuk, jó Atyánk, édes Istenünk! A nagy Mester hitével, az ő nevében és szellemében kérünk, hallgass meg. Amen.

Angyalvárás.

„És valaki egy ilyen gyermeknek gondját felveszi az én nevemben, nekem veszi fel gondomat”. (Máté ev. XVIII. 5.)

Itt a tél. A hideg novemberi szelek letarolták a fák utolsó leveleit is. A csupasz galyak dideregve nyújtogatják ég felé aszott csontvázkarjaikat s eszünkbe juttatják a didergő, ruhátalan szerencsétleneket, akiket a korán beállt tél készületlenül talált, s akiknek ég felé nyújtott reszkető keze isteni irgalomért és emberi részvétért könyörög. De ebbe a rideg, fagyos téli képbe már messziről előreveti világát egy szelidfényű csillag, amely messze keleten majd felragyog egy egyszerű jászol fölött, ahol a kis Jézus pihen a mosolygó szülők között. A kis Jézus, aki hivatva van az isteni, örök, soha el nem múló szeretetet beleoltani az emberi szivekbe.

Közelednek az angyalváró napok. Hány kedves, meghitt kép elevenedik meg előttünk! Zuzmarás téli alkonyatok, amikor vigan pattogó tűz és sült alma mellett találgattuk, hogy kinek mit hoz a Jézuska? Mosolyogva suttogó, titkolózó szülők, gondosan elzárt kincseket rejtő szekrények, — és végül az utolsó izgalmas délután, amikor feszült várakozás után végre kinyílt az ajtó és elénk ragyogott teljes pompájában a karácsonyfa s alatta a titkon áhitott, szeretettel összeválogatott ajándékok. És körülöttünk angyalszárnyak suhogtak, s a szivekben megszólalt a zsolozsma: „Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek, a földön békesség és az embereknek jóakarata!”

Régen volt, talán igaz sem volt! Mikor volt és mikor lesz a magyarnak ismét ilyen kedves, derűs, békés karácsonya? Hogyan ünnepelhetnénk vidáman, mikor a vidámság hangjai nem tudják elnyomni rabigában sinylódó szegény magyar testvéreink jajszavát? És főleg: hogyan ünnepeljük a békés családi otthon ünnepét azok, akiknek családi tűzhelyük feldulva, akik mindent odahagyva, ami reájuk nézve a kedves, meleg otthont jelentette, menekültek ide, a rideg nagyvárosba? Hogyan rendezhetnénk gyermekeik számára örömteljes karácsonyestét a szegény szülők, akik a mérhetetlen

drágaságban még a legszükségesebbet, a mindennapit sem tudják előteremteni, nemhogy karácsonyi ajándékról gondoskodhassanak? S a szegény gyermekek, akiknek emlékeztetésben ott él még a régi, boldogabb karácsonyok emléke, s a kicsinyek, akik a karácsonyfát csak a nagyobbak színes legendáiból ismerik, hasztalan várják a fűtetlen szobában dideregve, hogy a Jézuska majd csak bekopogtat hozzájuk is.

Pedig az isteni szeretet, melyet az áldott Jézus hozott magával a földre, nem halt ki az emberek szívéből s a karácsonyi csillag fénye a mai szomorú idők komor szürkéségén is keresztül, hogy megmutassa a Krisztushoz vezető utat.

Ennek a csillagnak az utmutatását akarja követni a *Magyar Unitárius Nők Szövetsége*, amikor a szegénysorsu, kiváltképen az Erdélyből menekült unitárius családok gyermekei számára karácsonyfa-ünnepélyt rendez. Ámde ez ma, még a legszerényebb keretek között is, óriási költséget jelent, ami meghaladja a Szövetség csekély anyagi erejét. Épen ezért számítunk tehetősebb unitárius testvéreink áldozatkészségére, amellyel számunkra a szeretet munkáját megkönnyítsék és eredményesebbé tegyék. Pénzadományokat, ruhaneműt, játékszer, könyvet, íróeszközt, cukorkát vagy süteményt hálás köszönettel fogadunk. Pénz a Szövetség pénztárához, *Ráduly Jánosnéhoz (I., Budafoki-ut 41/a, IV. em.)*, természetben való adományok az *unitárius lelkesi irodába* küldendők.

■ Szálljatok, karácsonyi angyalok! Halkan suhogó szárnyatokkal illessétek meg az emberek szívét, hogy megérezzék embertársaik szenvedését! Zengő éneketek harsogja bele fölemelő szózatát a bús magyar éjszakába! Ragyogj, bellehemi csillag! Szelid fényedből egy-egy vigasztaló meleg sugár jusson a legszomorubb, legelhagyottabb hajlékba is, hogy a kicsinyek érezzék Krisztus szeretetének melegét, a nagyok pedig ne csüggedjenek s ne veszítsék el a szebb magyar jövőbe vetett hitüket!

Buzogány Anna,
a Nőszövetség elnöke.

A szellemet nem lehet megölni.

(Jegyzetek az erdélyi irodalmi élethez).

Magyarország igazi háboruja a „békekötés“ után kezdődött. A háboru alatt is sokat szenvedett, sok áldozatot hozott, de a háboru befejezése után jött az igazi harc, a gögös hódítóval való néma birkózás. Aki nem élte át a megszállt területen maradt magyarság sorsát, annak sejtelve sem lehet az utóbbi idők legádázabb gyilkosságáról: a *kultura gyilkosságáról*. A „győztes“ mohóságával vette rá magát Erdélyben az oláhság mindenre, amiben a magyar szellem lüktetését érezte. A *szerencsés győztes mohóságával*, s egyben a *faragatlan győztes féltékenységével*. De megfélekedett arról, hogy a népkultura nem hitvány mécses, melyet könnyedén el lehet fujni. A kultura nehéz századok titkos mélységeiből bugyogó forrás, melynek utját elzárni nem lehet, mert annál nagyobb erővel tör magának utat, hogy patakká, folyóvá szélesedjék

ki s a nagy, a végtelen oceanba olvadjon. Ha nem lett volna ránk nézve oly szomorú, akkor csak mosolyogni lehetett volna azon a buzgóságon, hogyan vetették rá magukat a magyar színházra, a magyar egyetemre, a magyar középiskolára. Még a volt oláh belügyminiszter, Lupu is megbotránkozott rajta, hogy „azok, akik még csak Ubrik Borbálánál tartanak, elvették a színházat a magyaroktól, kik már Shakespearet játszották“. „Átvették a kolozsvári tudományegyetemet, európai hírtudósokat fosztottak meg a kathedrától és helyettesítették úgy, ahogy tudták. Egyről feledkeztek csak meg, hogy „művészetet“ és „tudományt“ nem lehet „átvenni“. És Janovics Jenő színházába biztosan sokáig jár még a hódítók közönsége kulturát tanulni, mintahogy sokan kerestek gyógyulást a magyar egyetemről elűzött orvosprofesszoroknál. A magyar állami középiskolákat is elvették, de azok szellemi életét nem vehették el és a legtöbb helyen az elvett államiak helyében magyar felekezeti iskolák alakultak. Igaz, hogy ezeknek sok torturát, fenyegetést, bizonytalanságot kell kiállaniok, de a szellem élni akarása sohasem folytat hiába-való küzdelmet. A fojtogatott szellem diadalmas feléledése különösen a megszállás óta kisarjad új erdélyi irodalomban nyilatkozott meg. Rövid ideig tartó politikai és irodalmi benufltság után az élni akarás hatalmas lendületével éledt új életre az *Erdélyi Szemle*, szökkent erős hajtásba a nagyváradi *Tavaszi és Magyar Szó* s a temesvári *Szemle* s más vidéki lapok. Hogy a nagyszerű, sokszor a megnyilatkozás erejével ható kezdetet nem kísérte állandó siker, az nem a szellemi erők megfoghatóságát, vagy elernyedését jelenti, hanem egyszerűen visszatükrözje annak a titokzatosan, remény és kétség között hullámozó politikai és gazdasági állapotnak, melyben az erdélyi magyarságnak élnie kellett. A katasztrófával végződő háború szinte észrevétlen varázssal teremtette meg az *irodalom decentralizációját*. Budapesttől elszakadva, új centrumok alakultak, melyek — mint egykor a görög államok — nemes versengéssel valamennyien maguknak szerették volna biztosítani a vezető szerepet. Minden versengőnek megvolt a maga tradíciója. A történelmi szellem komolysága, a balladák ritmikussága és titokzatossága mindig megérződik azokon a tipikus írásokon, melyek Kolozsvárt látnak napvilágot. Más tradíciója, merőben a jövőbe néző karaktere van Nagyváradnak, mely Ady Endrét, Juhász Gyulát indította világhódító útra s mely a Magyar Szóban a „*Jött évek csodáknak*“ című alkotással Oláh Gábort mutatta be a magyar olvasó közönségnek káprázatos nagyságban... *Régi és új írók* nemes versengéssel dolgoztak az újjáéledt vagy az elnyomás reakciójaképpen megszületett irodalmi orgánumban. Az Erdélyi Szemle körül csoportosultak *Cholnoky Jenő*, *Márki Sándor*, *Csengeri János*, *Ravasz László* s a kolozsvári szellemi élet más reprezentánsai; itt kezdte hatalmas lendületű költői pályáját *Reményik Sándor*, itt kezdett közismertté válni a nagyenyedi költő-professzor: *Áprily Lajos* és *Gyallay Domokos*, régi székely történelmi kitérő elmesélője. *Gál Kelemen* tovább is szerkeszti magvas, filozófiai színvonalon álló lapját, a *Keresztény Magvetőt* és *Boros*

György az unitáriusok népies füzetét, az *Unitárius Közlönyt*. A megszűnt Erdélyi Szemle az életképe-
sebb *Pásztortűznek* adott helyet. *Reményik Sándor*,
az izmos tehetségű poéta, kit mélységes honfiúi
fájdalma és eredeti egyénisége méltán állítanak
Gyóni Géza mellé, veszi át a *Pásztortűz* szerkesz-
tését; a nagyváradi Magyar Szóban és Tavaszban,
a temesvári Szemlében jobbnál-jobb írások látnak
napvilágot. Az előbbieken olvassuk *Juhász Gyula*,
Oláh Gábor, *Tabéry Géza* nevét, ott tűnik fel
először *Gulácsy Irén* neve is. A *Napkeletben*, me-
lyet Udvarhely vármegye volt alispánja, *Paál Árpád*,
szerkeszt, találkozunk *Murányi Győző*, *Zágoni*
István, *Szentimrei Jenő*, *Kádár Imre*, *Ligeti Ernő*
kolozsvári, *Laczkó Géza*, *Kuncz Aladár* budapesti
írók jóveretű írásaival, *Becski Irén*, *Szombathy*
Szabó István, *Berde Mária* pompás lendületű ver-
seivel és fordításaival. *Berde Mária*, az Örök Film
népszerű szerzője, maga is szerkeszt egy kitűnő
lapot, a marosvásárhelyi *Zord Időt*. Megemlíthetnők
még *Janovics Jenő* dramaturgiai és kritikai cikkeit,
Dózsa Endre politikai vonatkozású írásait, *Seprődi*
János zenekritikáit, *Nagy Dániel* novelláit, *Tompa*
László verseit s egy egész sereg olyan író, költő,
kritikus alkotásait, kik tekintet nélkül az erdélyi
szépirodalmi lapok világnézeti különbségeire, vala-
mennyit gazdagítják írásaikkal. Megemlíthetnők
még *Koós Károly* művészi rajzait. *Benedek Elek*
is hazament Székelyföldre; az erdélyi magyarság-
nak él, az erdélyi magyarságnak ír. *Vasárnap* címen
szépirodalmi lapot szerkeszt, mely a többi szép-
irodalmi folyóirat mellett a magyar nép szélesebb
rétegeiben tartja ébren a magyar nyelv varázsával
a magyar kultúra hitét és szeretetét. A mai Erdély
irodalmi mozgalmi — akár régiak folytatásáról,
akár új nekilendülésekről van szó — élénk bizo-
nyítékai a szellem halhatatlanságának s a Magyar
Génius örök integritásának.

Dr. Kemény Gábor.

Női gyűlések.

A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége
november 5-én tartotta közgyűlését. Az Ujváros-
háza nagy terme zsúfolásig megtelt szép és elő-
kelő közönséggel. A gyűlést *Tormay Cécile* nyitotta
meg nagyszabású, nemzeti érzéstől lángoló be-
szédével. Majd *Kiss Károly* főtitkár jelentése kö-
vetkezett, azután pedig *Zichy Rafaelné* grófné a
Katholikus Nőszövetség és *Perczelné Kozma Flóra*
a Protestáns Nőszövetség nevében beszélt. Az
utóbbi az öt jellemző ékesszólással különösen a
keresztény felekezetek békés együttműködését
hangoztatta és szavai lelkes visszhangra találtak
az egész hallgatóság lelkében. A vidéki szervezetek
beszámolója után a gyűlés a Hymnus hangjai mel-
lett a leglelkesebb hangulatban ért véget.

Másnap, november 6-án, délután a *Protestáns*
Nőszövetség közgyűlése következett a Ref. Teologia
diztermében. Ezen *Szilassy Aladárné* elnökölt.
Dr. *Raffay Sándor* evangélikus püspök magasröptű
imája után *Gregersen Lujza* főtitkár ismertette a
Szövetség sokoldalú buzgó munkálkodását. Azután
a Szövetségbe kapcsolódott egyesületek beszámó-

lója következett, amelyek során *Buzogány Anna* a
Dávid Ferenc egyesület ez évi működését ismer-
tette s egyúttal bejelentette az Unitárius Nőszövetség
megalakulását és körvonalozta annak működési
körét. A tisztikar ujonnan megválasztott tagjait
Perczelné Kozma Flóra üdvözölte, majd meleg sza-
vakkal emlékezett meg az eddigiek működéséről.
A vidéki szervezetek is szép és sikeres munkáról
számoltak be. A mindvégig lelkes hangulatu ülésnek
méltó befejezése volt *Vargha Gyuláné* szívből fa-
kadó imája. A nagyszámú közönség soraiban ott
láttuk a Katholikus Nőszövetség és a MANSz kép-
viselőit, az utóbbiak között magát az elnököt,
Tormay Cécilet is.

B. A.

* * *

November 30-án igen szép számmal gyűltek
össze az Unitárius Nőszövetség ülésére hölgyeink.
Berta Ilona nyug. igazgatónő előadása volt a gyűlés
tárgya. A „Miatyánk“-ról elmélkedett; azt magya-
rázta. Meg kell értenünk az „Úri imát“. Amikor
imádkozunk, tudnunk kell mit kérünk szavaiban.
— Mi Atyánk, ki a mennyekben vagy — de nem
kívül a földön, az életen, hanem közel hozzánk,
velünk, benn a szívünkben; csak úgy a mi Atyánk
igazán. Gyönyörűen vitte lelkünket az ég felé.
„Legyen meg a Te akaratod“. Nem a mi akaratunk,
hanem az Istené. Nem azt jelenti ez, hogy bele-
nyugszunk erőtlén megadással mindenbe, ami ve-
lünk történt. Teljesítsük az ő akaratát a mi éle-
tünkben, élethivatásunk tágas mezején.

Keblik és vendégek osztatlan elragadtatással
dicsérték az olvasót.

Teológiai Akadémiánk és főgimná- ziumaink élete az 1921/1922. tanévben.

A karácsonyi vakáció közeleg. Ujjong a diák
lelke már előre s boldog örömmel számlálja a
lassan muló napokat, amelyek még elválasztják a
várva-várt utolsó órától. Végre megszólal a csengő...
aztán mint a megijesztett madársereg szétrebben a
sok eleven gyerek. A készülődés, „pakolás“ lázas
munkájába vig búcsuzkodások harsonáznak közbe
az indulók ajkáról... Isten veled öreg iskola két
hétre! Beh jó is lesz otthon; nem kell majd latint,
görögöt magolni s drukkolni rémesen hosszú szám-
tani órákon; délig alhatik a „nebuló“ s legnagyobb
gondja az, hogy valahogy elfogyassa mind azt a
jót, amit az édes jó anya szeretete kigondolt s
áldott keze titkon elkészített a „lelkem fiam“-nak.
Bezzeg nem jut most eszébe sem az iskola...
Mi pedig, akiknek abban a régi kedves kollégium-
ban örökre kiadták a vakációt, de helyette örökre
befogott iskolájába az élet, — mi ünnepnek érez-
zük a napot, amelyen visszagondolunk a régi, szent
falak közt töltött éveinkre s visszavágyó lélekkel
merengünk a multon; 18 éves ifjuságunk tavaszi
levegője árad körülöttünk, amint régi emlékeinkkel
bejárjuk a régi iskolát. Vajjon mit csinálhat most?
Olyan-e, mint akkor volt? Milyen az élet benne
most?!... Messze vagyunk tőle. Sokkal messzibb,
mint amikor 2 napig kellett szekerezni, míg el-
értük, de egy pár hozzánk jutott „Értesítő“ betűi

útján — könnyen megtehetjük — látogassuk meg
míg a fiatalok vakációznak, mi öreg diákok a jó
„Alma mater“-eket.

* * *

Az 1918/1919. évi megszállás egy pillanatra
elnémította a magyar élet lüktetését Erdélyben.
Iskoláink is dermedten várták az időt és alkalmat,
hogy ismét elindulhassanak nevelő útjukra, az
egyelőre ismeretlen jövődönnek. Az 1921/1922.
tanév már munkában van, jóllehet az irány, ame-
lyen haladni fog a tanításban még egészen nem
alakult ki.

Ez év története gyásszal kezdődik. Meghaltak
Sándor János zenetanár, dr. Árkosy Gyula fel-
ügyelő-gondnok, dr. Tompa János az egészségtan
tanára és isk. orvos. Major Sándor a tordai főgim-
názium igazgatója. A három előbbi emlékét egy-
egy gyűjtéssel létesített alapítványban örökítették
meg.

Veszteségszámba megy még a kolozsvári fő-
gimnázium egyik felügyelő gondnokának, dr. Költő
Gábor táblabíró (azóta kuriai bíró) urnak Erdély-
ből való távozása is. Teológiánk, iskoláink s egész
egyházunk lelkes, dolgozó erős oszlopát veszítette
el benne.

Teológiánkon az 1921/1922. tanévet szeptem-
ber 11-én nyitották meg. Erre az évre még a régi
szervezet maradt érvényben, de már készült az új
s azóta idei főtanácsunk jóvá is hagyta azt. A ta-
nári kar személyeiben a következő változások tör-
téntek:

Állásáról lemondott Győrfi István tanár. Dr.
Boros Györgyöt, a hosszú távollét után visszatért
tanárt az őszv. tanszékről a rendszeres teológiai
tanszékre helyezték át. Az őszv. tanszékre pedig
a Főhatóság meghívta dr. Kiss Elek lelkészt. Sán-
dor J. zenetanár helyére Ütő Lajos kolozsvári ének-
vezér, egészségtan tanárnak pedig dr. Márkos
György orvos került. A jogi tanulmányok előadását
dr. Várady Aurél látta el. A német nyelvet dr. Gál
Kelemen tanította, a szónoklattan és egyházszer-
tartástan tanára pedig a II. félévben Vári Albert
főgimnáziumi vallástanárral volt. A rendes kollegiu-
mokon kívül egy néhány új, gyakorlati jelentőségű
tanfolyamot is látogattak a teologusok. Kertészeti
előadásokat és méhészeti tanfolyamot hallgattak s
oklevelet szereztek ezekből.

A Teológiai Igazgatóságnak az a terve, hogy
az arra alkalmas hallgatók tanári oklevelet is sze-
rezhessenek, nem sikerült. Ellenben tanítói okle-
velet szereztek a IV. éves hallgatók. Ebben igen
nagy érdemei vannak Pálmai Lenke tanítónőképző
intézeti igazgatónőnek. Bevezették teológiánkra a
kántorképzést is s így a papnövendékek egyszerre
három diplomát is nyernek s ugyanannyifelé alkal-
mazhatók. A román kormány a ref. teol. fakultáson
és a mi akadémiánkon is román nyelvi és iro-
dalmi tanszéket állított fel s erre kinevezett egy
román mtniszteri tanácsost. Helyette azonban Pálffy
Márton főgimn. tanár tanított.

Alapvizsgát tartottak dec. 22-én és június 16-án.
Szakvizsgát tettek június 28-án Gál Gyula, Máthé
Sándor és Pataki András. Teol. akadémiánknak
sikerült ez évben a manchesteri Home missionary

College-al felvennie az összeköttelést. Ide ez évben
Lőrinczi Dénes papjelöltet küldték ki.

Az Akadémia javára Mátyus Gergely szőke-
falvi unitárius lelkész és felesége Sükösdí Margit
boldogult anyjuk emlékére egy 500 leu-s alapít-
ványt tettek.

A teologusok száma ez évben 25.

Kolozsvári főgimnáziumunk életében az 1921/
1922. tanév kísérletező év volt, amennyiben új tan-
tervet állított be az egyházi főhatóság. E terv szerint
egységes középiskolát szerveztek két tagozattal:
alsóval és felsővel. Az alsó tagozat, a volt gim-
názium és polgáriiskola tantervének egységesítése.
A felső tagozat bifurkálódik gimnáziumi és reális
szakra, melyek között a tanuló szabadon választ-
hat. Az alsóból kimaradt a latin, a magyar egyenlő
óraszámot kap a románnal, a német a II. osztály-
ban kezdődik. Történelem és földrajz minden osz-
tályban helyet kapott. Új tárgyak: vegytan, fizika,
közgazdasági és jogi ismeretek, egészségtan és
gyorsírás. A felső tagozaton csak az V. osztály
nyílt meg. Itt helyet kap az angol, francia, vegy-
tan, szabadkézi rajz és gyorsírás. A gimnáziumi
szakon is kötelező az angol és a gyorsírás, míg
a görög a VI—VIII. osztályban fakultatív tárgy
lett. Rendkívüli tárgyak itt a francia, rajz és kézi-
munka.

Súlyos anyagi gondokkal és szellemi aka-
dályokkal indult meg az esztendő. Az anyagi hely-
zetet ugyan valamennyire elviselhetővé tette az
államsegély és a White-féle amerikai segély, mely-
ből a gimnázium és az elemi iskolák 35,500 leut
kaptak; de a szellemi bajokon nehezen segítettek.
Mert az új tantervnek megfelelő tankönyvek hiá-
nyoztak. Majdnem egy fél évet töltöttek emiatt
célszerűtlen munkával. Még ami könyv meg volt
is — rossz volt. Túlhaladta a tanuló felfogó ké-
pességét.

Minthogy a felszaporított órák túlságosan
igénybe vették a tanulók idejét, az óráció gyakor-
latokat az önképzőköri munkálkodás körébe tették
át, de a tapasztalat helytelen lépésnek mutatta ezt,
s ezért a következő évben a régi módon foly-
tatják.

A tanulók száma apadt. E csökkenésnek
oka az, hogy a drágaság miatt sokan lakóhelyük-
höz közelebb eső iskolába iratkoztak be, igen
sokan pedig ipari és kereskedelmi pályára mentek,
vagy otthon maradtak gazdálkodni.

A tanítás majdnem zavartalan volt. Betegség
miatt csak egyszer kellett rövidebb szünetet tar-
tani. Évközben több érdekes kirándulást tettek a
közel környékre.

Megható ez év történetében, hogy a főgim-
názium javára 8 alapítványt tettek s azonkívül igen
sokan keresték fel pénz vagy természetbeni ado-
mányaikkal az intézetet.

A tanulók száma az év végén:

Rendes tanuló fiú	237
„ „ leány	24
Magántanuló fiú	13
„ „ leány	13

Összesen: 287

A Leányotthon a régi, szűk helyiségben volt most is elhelyezve; 37 növendék lakott benne. A főiskolai, tanítóképzőintézeti, ipariskolai és iparos-tanulók internátusába 35 tanulót vettek fel. —

A székelykeresztúri főgimnáziumban a tanítás szeptember 6-án indult meg. A tanterv itt is ugyanaz volt, mint a kolozsvári iskolában. Ez természetesen itt is akadályozta a célszerű és gyors munkát. A ref. polgári leányiskola megszűnése és beolvasztása keresztúri gimnáziumunkba, nevelés szempontjából sok gondot és fokozott felelősséget rótt a tanári karra. Bevezették a női kézimunkát, amit Kovács Margit tanárnő tanított. Egy leányotthon felállításának gondolata mind égetőbbé lett.

Személyi változások ez évben a következők: dr. Jankovich Pál felügyelő-gondnok lemondott. Az így megüresedett 3-ik felügyelő-gondnoki állást az E. K. Tanács megszüntette s többé nem tölti be.

Kovács Margit ref. polg. iskolai tanárnőt intézetünkhöz nevezték ki. Lőrinczi István óraadó tanárt pedig egy évre h. tanárnak. A román nyelvet felváltva, Orbán Lajos unitárius lojkész, Nagy István tanító, majd később Boros Jenő r. tanár és Lőrinczi István h. tanár az igazgatóval együtt tanították. Pap Mózes tb. igazgató a tanári állásról való lemondását visszavonta, s 1921. decemberben az állami hivatali esküt letette.

Tanulmányi kirándulást csak a környékre tettek. A konviktus fentartása súlyos gondot okozott a vezetőségnek; azonban a magyar kultúra sorsát szívükön viselő nemes emberbarátok, s főleg unitárius egyházközségeink áldozatkészsége kimentették nehéz helyzetéből ezt az intézményt.

Pénzzel és terményekkel 58 egyházközség — köztük 2 református — segítették a konviktust. Három jótékony egyesület, egy bank, s azonkívül egyesek is részt vettek a munkából.

A gyűjtés eredménye:

Készpénz	20.378.— leu
Buza	2.624.50 kg
Tengeri	2.079.— kg
Burgonya	212.75 véka
Paszuly	1.401. kg

Az alapítványok száma ez évben 9-cel gyarapodott.

A tanulók száma 342.

Harmadik főgimnáziumunkról a tordairól annyit tudunk, hogy annak nyilvánossági jogát — az egyház tiltakozása dacára — a bukaresli közokt. miniszter megvonta, de megengedte, hogy a tanulók az ország bármely nyilvános jogu gimnáziumában vizsgára jelentkezessenek. Egyházi főhatóságunk úgy segített a dolgon (a VIII. osztályosokat illetően), hogy a kolozsvári főgimnázium vizsgáló bizottsága előtt érettségiztette le őket. A tanulók száma Tordán 322.

Kolozsvári elemi iskolánkba 74 tanuló járt. Tanítók: Patakfalvi Zsigmond és Nagy József.

Csak halvány vonások ezek az adatok iskolánk életéből; egész képet még az „Értesítő” sem nyújtanak hivatalos közlésekkel. De ha többet nem tudhatunk is meg róluk, nekünk elég az is, ha tudjuk, hogy élnek.

Biró L.

HIREK.

FELHÍVÁS. Szeretettel kérjük a fővárosban és a vidéken lakó hiveinket, hogy személyesen, vagy írásban vétessek fel magukat és családjuknak unitárius vallásu tagjait Budapesten az egyházi nyilvántartásba. Mindenki fizessen önkénytelen megajánlott évi járulékot az egyházi pénztárba. S erre buzdítsa ismerőseit is.

Tisztelettel

a Gondnokság

Hiveinknek és olvasóinknak a küszöbön álló Karácsony és Újév alkalmából minden jót kívánunk. Áldja meg a jó Isten édes mindnyájokat testi és lelki áldásainak bőségével; s főként adjon igaz békességet a családi körben, az emberi társadalomban, hazánk és anyaszentegyházunk életében. Ennek az isteni áldásnak szelid, megnyugtató akkordja óhajt lenni az a *zenei melléklet*, amelyet lapunk decemberi számához csatoltunk. Kérjük, fogadják tőlünk szívesen; fogadják azzal a szeretettel, amellyel mi azt előkészítettük. Hátha annak éneklése közben minden házi tűzhely egy-egy templom leend: s benne örökkön égő oltár az ember javáért és Isten dicsőségeért dobogó, hálás gyermeki szív! A műről magáról csak annyit jegyzünk meg, hogy az a legnépszerűbb angol egyházi ének, amely az egész világon el van terjedve. Egy buzgó unitárius Asszony: Sarah Flower Adams írta valamikor a múlt század negyvenes éveiben. A fordító a saját lelkén égette át. Így lett belőle — magyar szöveg: magyar dallam.

Istentiszteletek ideje a budapesti (V., Koháry-u. 4) templomban minden ünnep- és vasárnap d. e. 11 órakor. Sátorosünnepeken mindkét napon osztnak urvacsorát.

Hivatalos órák a Lelkészi Hivatalban d. e. 9—12-ig. Temetést, keresztelést, esketést egy nappal előbb be kell jelenteni.

Kérjük hiveinket, hogy lakáscímük megváltozását minden alkalommal közöljék a lelkészi hivattal, hogy lapunkat fennakadás nélkül küldhessük.

Egyházközségi közgyűlés lesz budapesti ecclesiánkban f. évi december 27-én, (szerdán) d. u. 5 órakor a lelkészi irodán. Ugyanekkor az Egyházi Intéző Bizottság is ülést tart.

Karácsony ünnepén budapesti templomunkban mindkét napon osztnak urvacsorát. Az ünnepi istentisztelet sorrendje a következő: I. napon prédikál: Biró Lajos lelkész. Úrvacsorát oszt: Józán Miklós püspöki vikárius. II. napon prédikál: Jancsi László teologus. Úrvacsorát oszt: Biró Lajos lelkész.

Ó-esztendő estéjén (dec. 31) 5 órakor évszáró imát mond Józán Miklós.

Újév első napján (január 1) d. e. 11 órakor rendes istentisztelet.

Karácsonyfa-ünnepélyt rendez az Unitárius Nők Szövetsége folyó hó 21-én, délután 3 órakor a IV. ker. Deák-téri evangélikus iskola nagytermében. (Bejárat IV., Sütő-utca 1). Erre a karácsony este a Nőszövetség meghív minden unitárius gyermeket, kicsinyet és nagyot. Csak azt kéri, hogy pontos időben jelenjenek meg.

Gyász hírek. Ürmösi Kálmán nyug. unitárius lelkész, tb. esperes, november 12-én meghalt Kolozsvárt. Pátriárkánkat meleg részvétünk kíséri sirjába. — Elhunyt özv. Telmán Józsefné, életének 67-ik évében Szolnokon. Temetése október 24-én volt. Az elhunytban Tiboldi József és Tiboldi Gyula tanár atyáncfiai édesanyjukat gyászolják. Bánatukban őszinte szívvel osztozunk. — Még egy gyászjelentést hozott lapzárta előtt a posta. Jakab Miklós honvéd százados halt meg Debrecenben, folyó hó 3-án. A halottban Sebestyén Ferenc hitrokonunk apósát gyászolja. Őszinte érzésekkel osztozunk bánatában.

A Dávid Ferenc Egylet november 18-iki vallásos estélye a siker jegyében folyt le, a templomot megtöltő közönség érdeklődése mellett. Dr. Barzu Liviusz százados úr orgona nyitánya után Józán Miklós, püspöki vikárius imádkozott. Az Ifjúsági Énekkar ezúttal másodszor szerepelt vallásos estélyünkön; s igazi harmónikus ének-számmal gazdagította a műsort. Nagy figyelemmel hallgatták ezután nemcsak a nők, de férfi közönségünk is dr. Kemény Gábor fg. tanár felolvasását. „Asszonyok sorsát“, helyzetét az életben, főképp a családban vonultatta fel az ókortól kezdve színes eleven képekben, mélyen járó lélektani tanulmány alapján. A modern kenyérkereső nőt is hiven jellemezte; s a jövőben is csak szépet és jót vár tőle mind a családban, mind a közélet terén. Dr. Barzu orgona ábrándja fenséges volt. Buzogány Anna főv. tanárnő szavallatával szép sikert aratott. A műsort az Ifjúsági Énekkar zárta be a Hymnusszal. Szép összhangzatos éneket hallottunk tőlük, s reméljük ezután gyakrabban gyönyörködhetünk, nemcsak vallásos estélyeinken, de ünnepi istentiszteletünkön is „házi dalárdánk“ énekében.

A Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület folyó hó 3-án, délelőtt 10 órakor tartotta első évi rendes közgyűlését, amelyen Józán Miklós püspöki vikárius úr is megjelent és szeretettel üdvözölte az ifjúságot. A titkári és pénztárosi jelentések után, a közgyűlés az alapszabály módosításokat tárgyalta le, melyeknek értelmében a jövőben mint önálló ifjúsági egyesület működik. Ezután a tisztújítás ejtetett meg. Elnök: Dr. Kovács Ákos, alelnök: Szabó István, titkár: Gvidó Károly, pénztáros: Gálfalvy István. Végül a közgyűlés egyhangúlag elhatározta, hogy az ifjúsági élet megindulásáról Ferenc József püspök urat levélben értesíti és őszinte hódolatának ad kifejezést.

Miklós napján, az ifjúsági énekkar tisztelgett, Kovács József főv. tanító vezetésével Józán Miklós püspöki vikárius házában a Rózsadombon, ahol szíves vendéglátással fogadták őket.

Szolnoki hiveinknek, menekült sorsukban, nagy lelki örömet szerzett, hogy november 26-án (vasárnap) d. e. 10 órakor az ottani ref. templomban együttes istentiszteleten vehettek részt az ő református testvéreikkel. Józán Miklós tartotta az egyházi beszédet Solt. CXIX. 162. alapján. Ugyanő mondott urvacsorai agendát s osztotta ki a szent jegyeket a helybeli lelkész szíves testvéri segítsége mellett. Urvacsorázók száma: 22 férfi, 19 nő.

Összesen: 41. Templomozás után közebed volt, melynek házas jellege a hivek szívét még jobban egybeforrasztotta Istenországa terjesztésében. A felköszöntők során hálásan emlékeztek meg a főpásztorról, Ferencz József püspök úrról. Isten áldása legyen az ilyen lelki unión!

Nagyenyedi Bethlen Főiskolának, háromszázados fennállása alkalmából, Erdélyben is, itt a fővárosban is, az ősz folyamán hangulatos, szép jubileuma volt. Ott a multat ünnepelték. Itt a jövőt. A jövőt — mondom — mert ha másképp volna, akkor a multat is bátran kitörölhetnők az életnek könyvéből. Pedig mi élni akarunk. Pedig mi tanulni akarunk. Pedig mi áldozni akarunk annak a nagy Fejedelemnek a szellemében, aki egyedül hozhatja meg a mi számunkra ismét „Erdély aranykorát“ . . .

Rev. W. H. Drummond, ügyünk barátja, a Nemzetközi Vallásos Konferenciák főtitkára, 1923. január 14-én budapesti templomunkban velünk együtt fog imádkozni. Azért jön, hogy egy életrevaló tervet, a Missió-Ház dolgát tüzetesen megbeszéljük. Testvéri szeretettel várjuk; s neki és küldőinek, az angol és amerikai Unitárius Társulatoknak, ez úton is tolmácsoljuk szíves karácsonyi és ujévi köszöntésünket.

Mult számunkban már előre jeleztük, hogy az eddigi 100 koronás előfizetés e hó végén lejár. Az új esztendőben (1923 január 1-től) új előfizetést nyitunk meg. Egész évre 300 koronáért küldjük ezután a lapot. Nem örömmel tesszük ezt az ár-emelést, de a nyomdai költségek számról-számra, minden hónapban százalék szerint emelkednek, s ha lapunkat fenn akarjuk tartani — fájó szívvel bár — kénytelenek vagyunk mi is többet kérni előfizetőinktől. Ha valaki egyszerre nem tudja beküldeni az előfizetési díjat, részletekben is elfogadjuk.

Zenei mellékletünket, ismerősei számára is megrendelheti bárki a kiadóhivatalban. Ára 100 K.

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS

Az „Unitárius Értesítő“
minden unitárius ember
asztalán ott legyen!

Kádakat

Puttonyokat
Boredényeket
Mezőgazdasági
szerszámokat
Tragacsokat
Kocsirészeket

készítünk

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

TELEFON-
SZÁM:
180-53

KARTAL TESTVÉREK

Szövegnyelvi:
KARTALOK
Budapest

műszaki kereskedők

BUDAPEST, V., ALKOTMÁNY-UTCA 18. SZÁM.

Műszaki anyagok és cikkek, olajok, kenőanyagok, minden mezőgazdasági és egyéb iparág számára legjutányosabban kaphatók.

AZ ÉN HITEM

KOVÁCS LAJOS

brassói unitárius lelkész
most megjelent munkája
az unitárius lelkészi
irodában kapható.

Ára: 50 korona

A jövedelem a brassói unitárius
templom építésére fordítottik.

A NÉPIESIRODALMI TÁRSASÁG

erdélyi vonatkozású
néprajzi, irodalmi és
történelmi kiadványai
megrendelhetők

BUDAPEST,
VI., Vilmos császár-ut 55

SZALAI LAJOS

férfi szabó üzlete

a IX. ker. Haller-piacon.

Férfi és fiuruhák, télikabátok állandóan és
olcsón kaphatók.

ANGOL TANFOLYAM

felnőttek és gyermekek,
kezdők és előrehala-
dottak részére. Egyen-
kint vagy osztályban.

Ugyszintén
francia leckék.

MISS E. NADLER

Budapest, I. kerület,
Győri-ut 14, I. em. 3.

„STUDIUM”

KÖNYVESBOLT
BUDAPEST, IV.
MUZEUM-KÖRUT 21

Telefon: 186-87 Nagyrészt erdélyiekből
alakult új vállalat

Telefon
186-87

Szaktankönyvek, szépirodalmi, egyházi és egyetemi
tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden
kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot.
Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézi.

STERN JÓZSEF R. T.

BUDAPEST, KÁLVIN-TÉR 1.

Alapított 1859. évben.

Szövetek, mosóárúk, selymek, bélés-
és vászonárúk, női-, férfi- és gyermek-
fehérnemű, kész felöltők és blouzok
legjutányosabb bevásárlási forrása.